

کنگره بین المللی علوم و مهندسی

آلمان - هامبورگ

اسفند ماه ۱۳۹۶

بازآفرینی کالبدی محلات شهری با رویکرد پایداری اجتماعی

ساینا بهمنی^۱، مریم افروز^۲، سید حسن رسولی^۳، مریم امینی^۴

۱- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، گروه شهرسازی، ایران

Sayna.bahmani@yahoo.com

۲- مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، گروه شهرسازی، ایران

Maryam.afrouz@Gmail.com

۳- کارشناسی ارشد، برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، ایران

Hasanrasoli.63@Gmail.com

۴- کارشناسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، ایران

Barsinstudio@Gmail.com

چکیده:

بازآفرینی ایجاد یک مظلوف است و به همین دلیل ماهیت اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارد. یک جسم یا کالبد در جای خود قرار دارد ولی بلا استفاده مانده است؛ مقصود از بازآفرینی، استفاده مجدد از این کالبد است. بازآفرینی تلاش برای اتصال و ارتقا ابعاد کالبدی و عملکردی محله ها برای ایجاد سرزندگی است. یکی از مصادیق و در عین حال ریشه های فقدان جامعیت در مداخلات بافت های شهری در دهه های گذشته، کم رنگ بودن نقش مباحث اجتماعی است. این موضوع امروزه پیش شرط اصلی هر نوع مداخله در حوزه بازآفرینی شهری است. ناحیه تاریخی شهرها میراث ارزشمند معماری و کالبدی به جای مانده از گذشتگان ماست که در طول زمان در هویت بخشی به حیات شهری همواره نقش بارزی ایفا نموده است. این بخش از شهر تجلیگاه ابعاد فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی مردمانی است که در دوره های تاریخی مختلف در آن جا، روزگار سپری کرده و هویت فرهنگی آن را به ثبت رسانده اند. هرگونه سیاست گذاری در بافت های تاریخی باید برای بازآفرینی، بهسازی و حفاظت تدوین شود تا به ارتقای کیفیت زندگی ساکنان انجامد؛ به همین دلیل، بازآفرینی شهری با توجه به زمینه ی تاریخی و قدیمی، مورد توجه این پژوهش است تا با توجه به بعد زمان و زمینه ای که در آن قرار دارند به بازآفرینی کالبدی محلات شهری با رویکرد پایداری اجتماعی پرداخته می شود. پژوهش حاضر با راهبردهای منطقی، به دنبال تبیین این موضوع است که چگونه طراحی شهری می تواند به باززنده سازی محلات با رویکرد پایداری اجتماعی بپردازد. نتایج تحقیقات نشان می دهد که نقش

کنگره بین المللی علوم و مهندسی

آلمان - هامبورگ

اسفند ماه ۱۳۹۶

اصلی طراحی شهری در تحقق پایداری اجتماعی متوجه ابعاد ایمنی و امنیت، تعاملات اجتماعی، تنوع اجتماعی، احساس نشاط و رضایت، حفظ مکان و حفظ میراث فرهنگی و تامین عدالت در دسترسی به خدمات و امکانات است.

روش تحقیق این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی است با استفاده از روش های اسنادی ، کتابخانه ای و میدانی عکسبرداری تجزیه و تحلیل آن ها گردآوری شده است.

واژگان کلیدی: باز آفرینی ، محلات شهری ، رویکرد پایداری اجتماعی

مقدمه:

امروزه بافت های کهن شهری به دلیل مواجهه با انواع مسائل و مشکلات و بحران ها به یکی از چالش های اساسی پیش روی مدیران و برنامه ریزان شهری به ویژه در کشورهای جهان سوم تبدیل شده است و کشور ما هم از این قاعده مستثنی نبوده است. بافت های کهن شهری که زمانی قلب تپنده شهرها بوده اند و بسیاری از ارزش های زمان در آنها کالبد یافته اند اکنون دچار بی توجهی، ناکارآمدی و کاهش کارایی نسبت به سایر بافت های شهری شده اند. فرسودگی بافت و عناصر درونی آنها یا به سبب قدمت و یا به سبب فقدان برنامه توسعه و نظارت فنی بر شکل گیری این بافت ها بوجود آمده است و در نهایت به از بین رفتن منزلت بافت در اذهان شهروندان منجر می شود (شفاپی، ۱۳۸۴). این بافت ها همواره با معضلات بسیاری از جمله فرسودگی، عدم انطباق با نیازهای امروز، مصالح نامرغوب، وجود موانع قانونی و کالبدی ساخت و ساز، کمبود امکانات زیستی و خدمات رفاهی درون بافت، کارکرد ضعیف کاربری تجاری به علت ضعف ارتباطات، تخلیه بافت از جمعیت اصیل و پایین بودن سطح اقتصادی ساکنان، عرض کم معابر، عدم ایمنی هنگام وقوع بلایای طبیعی، مشکلات بهداشتی، تعدد نهادهای مدیریتی، عدم پیوند منسجم مراکز علمی تحقیقاتی و ارگان های اجرایی برای بهینه سازی ساختارهای شهری، عدم انطباق سازمان فضایی موجود با شرایط زندگی امروزی، عدم کارایی قوانین و مقررات، ارائه سیاستهای یکسان برای بافت های مختلف روبرو هستند. بنابراین حفظ، احیا، باز آفرینی و انطباق آن ها با زمینه تاریخی بافت از جمله ضرورت هایی است که می تواند حیات ناحیه تاریخی را همگام با شهر پیش برد. باز آفرینی شهری به مفهوم احیاء، تجدید حیات و نوزایی شهری و به عبارتی دوباره زنده شدن شهر است. باز آفرینی موضوعی با ابعاد کالبدی و غیر کالبدی است که ابعاد اجتماعی و فرهنگی را نیز شامل می شود. به صورت خلاصه می توان مفهوم باز آفرینی شهری را یک دیدگاه و عمل جامع و یکپارچه تعریف نمود که به کشف راه حل هایی برای مشکلات نواحی فرسوده شهری منجر می شود و به دنبال ایجاد یک اصلاح بادوام در شرایط اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و محیط زیستی محدوده است (اسماعیل پور و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۴). هویت و چیرستی یک کشور از طریق شاخصه های فرهنگی، آداب و رسوم و سنن آن مکان شکل می گیرد. معماری و شهر سازی وسیله ای برای حفظ این رسوم و انتقال آن به آینده هستند. امروزه با بروز بحران های متعدد در ابعاد مختلف اجتماعی، زیست محیطی، اقتصادی و کالبدی شهرها که ناشی از عدم برنامه ریزی مناسب در سطح محله است سبب نزول کیفیت محله شده است. با استفاده از اصول توسعه پایدار و برنامه ریزی بر اساس این اصول می توان به احیای مجدد محله ها پرداخت. افزایش سطح پایداری اجتماعی و فرهنگی در شهر ها موجب پیوند و مشارکت و تعامل بیشتر شهروندان می گردد و شهر را پویاتر و با نشاط تر می کند. فضا های عمومی